

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesnešu

Kaspara Baloža, Daigas Rezevskas un Inetas Ziemeles

ATSEVIŠĶĀS DOMAS

Rīgā 2016. gada 17. jūnijā

lietā Nr. 2015-18-01

„Par Uzturlīdzekļu garantiju fonda likuma 5.¹ panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam”

1. Satversmes tiesa (turpmāk arī – tiesa) 2016. gada 16. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2015-18-01 „Par Uzturlīdzekļu garantiju fonda likuma 5.¹ panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam” (turpmāk – Spriedums) un atzina Uzturlīdzekļu garantiju fonda likuma 5.¹ pantu (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 96. pantam un spēku zaudējušu no 2017. gada 1. februāra. Lieta tika ierosināta pēc Latvijas Republikas tiesībsarga (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikuma.

2. Apstrīdētā norma noteic:

„(1) [Uzturlīdzekļu garantiju] Fonda administrācija publisko ziņas par parādnieku (vārds, uzvārds, personas koda otrā daļa un dzimšanas gads) Fonda administrācijas mājaslapā, ja:

1) iesniedzējs tam piekritis un Fonda administrācija nav saņēmusi no valsts vai pašvaldību iestādēm informāciju, ka attiecīgo ziņu publiskošana kaitētu bērna interesēm;

2) parādnieks nav persona ar invaliditāti vai persona, kas pārejošas darbnespējas dēļ nestrādā ilgāk kā sešus mēnešus gadījumos, kad darbnespēja ir nepārtraukta, vai vienu gadu triju gadu periodā gadījumos, kad darbnespēja atkārtojas ar pārtraukumiem.

(2) Ziņas par parādnieku tiek publiskas ar mērķi aizsargāt bērna tiesības un veicināt vecāku pienākuma pildīšanu – uzturlīdzekļu maksāšanu, kā arī atbildīgu un godprātīgu saistību izpildi.

(3) Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā Fonda administrācija publisko un dzēš ziņas par parādnieku.”

3. Mēs piekrītam, ka apstrīdētā norma ierobežo parādniekam Satversmes 96. pantā noteiktās pamattiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un var skart arī parādnieka bērna privāto dzīvi. Tomēr nepiekrītam metodoloģijai, kas Spriedumā izmantota, izvērtējot apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam. Nevaram pievienoties tiesas secinājumiem par apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma neatbilstību samērīguma principam.

Tiesa Spriedumā nošķīrusi divas personas – parādnieku un parādnieka bērnu –, kurām Satversmes 96. pantā noteiktās pamattiesības ierobežo apstrīdētā norma, un bez pārliecinoša pamatojuma attiecīgi sadalījusi samērīguma izvērtējumu. Tiesa nav pietiekami ņēmusi vērā to, ka apstrīdētā norma attiecas tieši uz parādnieka datu publiskošanu.

Sprieduma 20. punktā tiesa pamatoti atzinusi nepieciešamību ievērot līdzsvaru starp dažādām bērna pamattiesībām. Tomēr Spriedumā ietvertā argumentācija un izdarītie secinājumi norāda uz to, ka faktiski tiesa izskatītajā lietā atzinusi bērna tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību prioritāti pār bērna tiesībām uz attīstību.

Tādēļ nepiekrītam tiesas secinājumam par apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 96. pantam.

Argumentējot savu viedokli, izmantosim Spriedumā lietotos saīsinājumus.

4. Tiesa secinājusi, ka apstrīdētā norma ne tikai rada parādniekam Satversmes 96. pantā noteikto pamattiesību ierobežojumu, bet arī ierobežo parādnieka bērnam minētajā Satversmes pantā noteiktās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību (*sk. Sprieduma 11. punktu*).

Sprieduma 11.2. punktā norādīts, ka apstrīdētajā normā noteikto ziņu saturs ļauj citām personām iegūt noteiktas ticamības pakāpes informāciju par parādnieka bērniem, citstarp arī tos identificēt. Tas varot novest pie tādu datu apstrādes, kuri ir saistīti ar parādnieka bērna privāto dzīvi.

Tomēr tiesa savā argumentācijā nav ņēmusi vērā to, ka parādnieka bērnam Satversmes 96. pantā noteiktās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ar apstrīdēto normu tiek skartas tikai netieši un pastarpināti. Var piekrist tam, ka no apstrīdētās normas izriet arī parādnieka bērna tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojums. Taču apstrīdētās normas adresāts ir parādnieks, nevis viņa bērns. Parādnieka bērna tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojums ir tikai iespējamais šīs normas piemērošanas blakus efekts.

Mēs uzskatām, ka tiesa izskatītajā lietā ir nepamatoti pārspilējusi bērna tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojuma nozīmi. Šāda tiesas pieeja ir viens no iemesliem, kuru dēļ Spriedumā izdarīti nepareizi secinājumi par apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma neatbilstību samērīguma principam.

5. Mēs piekrītam, ka apstrīdētajā normā ietvertajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīmi mērķi – Satversmes 116. pantā minētā citu personu tiesību aizsardzība un sabiedrības labklājības aizsardzība. Tāpat Spriedumā pamatoti atzīts, ka minētais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu un likumdevēja izraudzītais līdzeklis ir piemērots ierobežojuma leģitīmo mērķu

sasniegšanai. Tomēr nepiekrītam tiesas argumentiem un secinājumiem par to, ka attiecībā uz parādnieka bērnu pastāvot saudzējošāki leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi un apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums tādēļ neesot samērīgs.

5.1. Kā norādīts Sprieduma 17. punktā, tiesa izskatāmajā lietā nav guvusi apstiprinājumu tam, ka pastāvētu tādi līdzekļi vai to kopums, kas netika izvērtēti apstrīdētās normas izstrādes un pieņemšanas gaitā. Tāpēc tiesa secinājusi, ka attiecībā uz parādnieku nepastāv saudzējošāki līdzekļi, ar kuriem leģitīmo mērķi varētu sasniegt tādā pašā kvalitātē. Turpretī attiecībā uz parādnieka bērnu Sprieduma 19.6. punktā atzīts, ka parādnieka bērnam Satversmes 96. pantā noteiktās pamattiesības mazāk aizskartu tāds regulējums, atbilstoši kuram parādnieka dati būtu publiskojami tikai tad, ja Fonda administrācija ir saņēmusi no valsts vai pašvaldību iestādēm informāciju, ka attiecīgo ziņu publiskošana nekaitēs bērna interesēm.

Mēs uzskatām, ka pretēji metodoloģijai, kas izmantota Sprieduma 17. un 19. punktā, apstrīdētās normas un tajā ietvertā pamattiesību ierobežojuma raksturs nemaz neļauj saudzējošāku līdzekļu esamību izvērtēt atsevišķi attiecībā uz parādnieku un parādnieka bērnu. Proti, atbilstoši apstrīdētajai normai tiek publiskas konkrētas ziņas tikai par parādnieku, un jebkādu saudzējošāku līdzekļu esamība attiecībā uz parādnieka bērnu automātiski samazina šo ziņu publiskošanas iespēju. Ja ir saudzējošāki līdzekļi attiecībā uz parādnieka bērnu, tad attiecībā uz parādnieku nevar būt saudzējošāku līdzekļu, kas ļautu tikpat efektīvi sasniegt leģitīmo mērķi. Līdz ar to Satversmes tiesas secinājumi par to, ka attiecībā uz parādnieku nav saudzējošāku līdzekļu, bet attiecībā uz viņa bērnu tādi pastāv, ir savstarpējā pretrunā.

5.2. Sprieduma 19.2. punktā uzsvērts, ka iesniedzēja piekrišana parādnieka datu publiskošanai pati par sevi ne vienmēr var garantēt bērna interešu aizsardzību, jo ir iespējamās situācijas, kad vecāku savstarpējo strīdu rezultātā iesniedzējs nebūs objektīvs un vēlēšies panākt parādnieka datu publiskošanu ar citu mērķi, pilnībā neizvērtējot bērna intereses. Tiesa norādījusi, ka likumdevējs šādus apstākļus pēc būtības nav izvērtējis. Taču likumdevējam nemaz nebija

jāapsver tas, kādu subjektīvu iemeslu dēļ iesniedzējs varētu vēlēties parādnieka datu publiskošanu. Uzskatām, ka nav pamatoti prasīt no likumdevēja šādu izvērtējumu, kas būtu balstīts tikai uz pieņēmumiem par iesniedzēja hipotētisku rīcību tādā vai citādā dzīves situācijā. Piemērojot apstrīdēto normu, iesniedzēja subjektīvajiem motīviem nav nozīmes, jo ziņas par parādnieku tiek publiskas ar mērķi aizsargāt bērna tiesības un veicināt vecāku pienākuma pildīšanu – uzturlīdzekļu maksāšanu, kā arī atbildīgu un godprātīgu saistību izpildi.

Savukārt Sprieduma 19.5. punktā uzsvērts, ka likumdevējs nav izvērtējis apstrīdētās normas ietekmi uz tiem parādnieka bērniem, kuri nav iesniedzēja aprūpē. Norāde uz šāda izvērtējuma neesamību ir viens no tiesas pamatargumentiem tam, ka apstrīdētās normas radītais tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojums neatbilst samērīguma principam attiecībā uz parādnieka bērnu. Apstrīdētā norma savas specifiskās dabas dēļ vienlaikus skar arī tādas personas, kuru tiesības uz privāto dzīvi Spriedumā nav pieminētas. Šādas personas citstarp ir iesniedzējs, parādnieka bērna vecvecāki, parādnieka bērna, kurš nav iesniedzēja aprūpē, otrs vecāks. To personu loks, kuras var tikt identificētas uz apstrīdētajā normā minēto ziņu pamata, var būt ļoti plašs. Spriedumā nav sniegts pamatojums tam, kādēļ tiesa izskatītajā lietā tik lielu nozīmi piešķīrusi tieši to parādnieka bērnu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību aizsardzībai, kuri nav iesniedzēja aprūpē.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka par saudzējošāku līdzekli nevar tikt uzskatīts tāds līdzeklis, kas prasa nesamērīgi lielu ieguldījumu no valsts un sabiedrības. Piemēram, par saudzējošāku līdzekli nevar tikt atzīts tāds līdzeklis, kas prasa būtiskus papildu finanšu resursus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 6. oktobra sprieduma lietā Nr. 2009-113-0106 19. punktu*). Sprieduma 19.6. punktā minētā līdzekļa izmantošana prasītu ievērojamu papildu laiku un resursus, un to gadījumu skaits, kuros ziņas par parādnieku būtu publiskas, varētu būtiski samazināties salīdzinājumā ar pašreizējo situāciju. Līdz ar to būtu apdraudēta apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu sasniegšana. Tāpēc nav pamatots Spriedumā paustais uzskats, ka attiecībā

uz parādnieka bērnu pastāv līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties personas pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk.

Tātad nepastāv tādi saudzējošāki līdzekļi, kas ļautu apstrīdētās normas radītā tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojuma leģitīmo mērķi sasniegt tādā pašā kvalitātē.

6. Tiesa, izvērtējot apstrīdētās normas satversmību, ir pamatoti atzinusi, ka apstrīdētā norma vērsta uz to, lai nodrošinātu parādnieka bērna tiesības uz attīstību. Analizējot apstrīdētās normas radītā tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojuma leģitīmo mērķi, tiesa norādījusi, ka viens no šā ierobežojuma mērķiem ir nodrošināt bērna tiesības uz attīstību un tas atbilst arī visas sabiedrības interesēm (*sk. Sprieduma 14.1. un 14.2. punktu*). Savukārt Pieteikuma iesniedzējs un lietā pieaicinātās personas uzsvēra vienīgi to, ka apstrīdētā norma skar gan parādnieka, gan arī parādnieka bērna tiesības uz privāto dzīvi.

6.1. Tiesības uz attīstību ietilpst Satversmes 110. panta tvērumā, ja tas tiek interpretēts atbilstoši Latvijas starptautiskajām saistībām bērnu tiesību jomā. Bērnu tiesību konvencijas 27. pants, uz ko šīs lietas ietvaros īpaši norāda Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija, noteic, ka dalībvalstis atzīst ikviena bērna tiesības uz tādu dzīves līmeni, kāds nepieciešams bērna fiziskai, garīgai, emocionālai, morālai un sociālai attīstībai. Šī norma nosaka arī to, ka uz vecākiem vai citām par bērnu atbildīgām personām gulstas primārā atbildība par bērna attīstībai nepieciešamo dzīves apstākļu nodrošināšanu. Dalībvalstīm jāīsteno pasākumi, kas palīdzētu vecākiem un citām par bērnu atbildīgām personām īstenot šīs bērna tiesības.

Bērnu tiesību konvencija balstās uz atziņu, ka bērna normālas attīstības pamats ir tieši vecāku atbildība par viņu, pat ja vecāks nedzīvo tajā ģimenē, kurā aug viņa bērns. Tā ir vispārzināma patiesība, ka vecākus nevar aizstāt. Tādējādi Bērnu tiesību konvencijas 27. pants noteic bērna tiesības uz fizisko un garīgo attīstību, ko nodrošina vecāki. Savukārt valsts rada tādus apstākļus, kas palīdz

vecākiem veikt šo uzdevumu. Tieši tāpēc šā panta ceturtajā daļā ir noteikts valsts pienākums nodrošināt bērna uzturlīdzekļu piedzīšanu no vecāka.

Vērtējot Latvijā izveidoto sistēmu caur šā principa prizmu, būtu jāsaprot, ka Fonds nav pašmērķis. Patiesais mērķis ir atgādināt vecākiem viņu pienākumu pret bērniem, un šis pienākums izriet no Satversmes 110. panta. Jebkurā gadījumā Bērnu tiesību konvencija uzliek Latvijai pienākumu nodrošināt bērna uzturēšanai nepieciešamo līdzekļu iegūšanu no vecākiem. Kādā veidā nodrošināt, to nosaka katras valsts tradīcijas un īpatnības.

6.2. Likumdevējs ir analizējis veselu virkni veidu, kādos varētu nodrošināt bērna uzturēšanai nepieciešamo līdzekļu iegūšanu no vecākiem, un secinājis, ka konkrētajā laikā un telpā visefektīvākais veids ir parādnieka datu publiskošana. Tieši šis lēmums radīja tādu situāciju, ka pēc būtības saduras vairākas vienlīdz svarīgas cilvēka tiesības. No vienas puses, apstrīdētās normas adresāta, proti, parādnieka, tiesības uz privāto dzīvi, kā arī parādnieka bērna tiesības uz privāto dzīvi, bet no otras puses – bērna tiesības uz attīstību un tai nepieciešamā atbalsta saņemšanu tieši no vecākiem. Šāda situācija Satversmes tiesas praksē nav tipiska. Tādējādi tiesai bija jāvērtē, kā likumdevējs ir līdzsvarojis šīs dažādās tiesības.

Parasti tiesa vērtē vienas konkrētas cilvēku grupas tiesību ierobežojumu, par kura nepieciešamību likumdevējs ir izšķīries tādu sabiedrības vai valsts interešu dēļ, kurām ir cita abstrakcijas pakāpe. Šajā lietā apstrīdētā norma mudina tiesu iedziļināties tajos bērna un vecāka attiecību aspektos, kuri tipiskā veidā atrodas privātautonomijas ietvaros. Šādos gadījumos tiesai būtu jāvērtē tas, cik pamatota un atbilstoša Satversmei ir valsts iejaukšanās minētajās attiecībās. Tā kā valsts nevar un nedrīkst aizstāt vecākus viņu rūpēs un atbildībā par bērnu, tad tiesai primāri jāvērtē tie mehānismi, kuriem privātautonomijas ietvaros būtu jāsekmē bērna harmoniska attīstība. Likumdevējs ir izvēlējis ierobežot parādnieka tiesības uz privāto dzīvi, uzskatot, ka tādējādi gan bērns pēc iespējas efektīvāk būs nodrošināts ar uzturlīdzekļiem, gan arī valsts atgūs savus ieguldījumus. Tā kā valsts uzturlīdzekļu maksāšanu var uzņemt tikai pastarpināti, jo normālos apstākļos tai nebūtu jāiejaucas vecāku un bērnu

savstarpējās attiecībās, pilnīgi pamatota ir likumdevēja vēlme nodrošināt to, lai valsts atgūtu ieguldītos līdzekļus.

6.3. Izskatītajā lietā tiesa atzina, ka bērna tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību tiek nesamērīgi ierobežotas, jo likumdevējs bērna pamattiesības esot vērtējis vienīgi bērna attīstības aspektā un apstrīdētā norma nenodrošinot to, ka parādnieka dati tiek publiskoti tikai tad, ja Fonda administrācija no valsts vai pašvaldību iestādēm ir saņēmusi informāciju, ka attiecīgo ziņu publiskošana nekaitēs bērna interesēm (*sk. Sprieduma 19.6. punktu*).

Proti, apstrīdētā norma, pēc tiesas ieskata, nenodrošina vienlīdzīgu aizsardzību bērna tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību un bērna tiesībām uz pilnvērtīgu attīstību (*sk. Sprieduma 20. punktu*). Tomēr pēc būtības tiesa ir spriedusi par labu bērna tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, jo apstrīdētā norma Satversmes 96. pantam neatbilstot tieši tāpēc, ka likumdevēja izveidotā mehānisma ietvaros netiekot pilnībā nodrošinātas bērna tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Spriedumā nav atklāts, kādas ir attiecības starp bērna tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību un bērna tiesībām uz attīstību, Satversmi interpretējot sistēmiski.

Tādējādi tiesa nav pilnībā atklājusi bērna tiesību uz attīstību tvērumu un to izsvērusi saistībā ar bērna tiesībām uz privāto dzīvi.

7. Izskatītajā lietā, izvērtējot apstrīdētās normas radītā tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam, tiesai bija jāsver no Satversmes 110. panta izrietošās bērna pamattiesības uz attīstību un no Satversmes 96. panta izrietošās parādnieka un pastarpināti arī viņa bērna tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Satversmes tiesa, izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību legītimajam mērķim, ir norādījusi, ka tai jānoskaidro lietā līdzsvarojamās intereses un tas, kurai no šīm interesēm būtu piešķirama prioritāte (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 15. punktu*).

7.1. Sprieduma 19.6. punktā atzīts, ka apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo parādnieka bērnam Satversmes 96. pantā noteiktās pamattiesības uz privātās

dzīves neaizskaramību. Izdarot šādu secinājumu, tiesa nav ņēmusi vērā to, ka apstrīdētā norma bērna tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežo tikai pastarpināti (*sk. šo atsevišķo domu 4. punktu*).

Fonda administrācija savā mājaslapā publisko ziņas tieši par parādnieku, proti, viņa vārdu, uzvārdu, personas koda otro daļu un dzimšanas gadu. Minētās ziņas vienīgi ierobežotam saistītu personu lokam ļauj identificēt parādnieka bērnu. Vēl vairāk, arī pēc lietā pieaicinātās personas Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas ieskata, parādnieka bērna identifikācijas riski ir minimāli un arī iespējamība, ka varētu tikt pārkāptas bērna tiesības uz privāto dzīvi un personas neaizskaramību (piemēram, ka bērns varētu tikt pazemots vecāka parādsaistību dēļ), ir ļoti neliela (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 112. lpp.*). Publiskojamo ziņu apjoms nav uzskatāms par tādu, kas ļautu jebkurai personai identificēt bērnu un tādu viņa privātās dzīves aspektu kā attiecības ar vecākiem. Tāpat atsevišķas ziņas laika gaitā var tikt mainītas, piemēram, var notikt tādas civilstāvokļa aktu reģistra izmaiņas, kuru rezultātā parādnieka un bērna uzvārds var atšķirties. Šie argumenti tiesai bija jāņem vērā, vērtējot apstrīdētās normas radītā tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojuma atbilstību samērīguma principam.

Turklāt apstrīdētā norma jau pati par sevi paredz vairākus aizsardzības mehānismus bērna tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību. Proti, nosacījums, ka bērna vecāks piekrīt ziņu publiskošanai, nozīmē to, ka primāri tieši šis vecāks var novērtēt, ciklāl uzturlīdzekļu parādnieka datu publiskošana varētu ietekmēt bērna tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Ir arī otrs nosacījums, proti, ziņas par uzturlīdzekļu parādnieku tiek publicētas tad, ja Fonda administrācija nav saņēmusi no valsts vai pašvaldību iestādēm informāciju, ka attiecīgo ziņu publiskošana varētu kaitēt bērna interesēm, citstarp arī to parādnieka bērnu interesēm, kuri nav iesniedzēja aprūpē.

Mēs uzskatām, ka likumdevēja izveidotais mehānisms citstarp nodrošina aizsardzību arī bērna tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību.

7.2. Kā norādīts šo atsevišķo domu 6. punktā, tiesa ir pamatoti atzinusi apstrīdētās normas pozitīvo nozīmi bērna tiesību uz attīstību nodrošināšanā. Valsts prioritāte ir veicināt pilnvērtīgai bērna fiziskajai un intelektuālajai attīstībai labvēlīgu dzīves apstākļu un sociālās vides nodrošināšanu.

Tomēr tiesa Spriedumā nav pienācīgi izsvērusi šo bērna tiesību nozīmi kopsakarā ar iespējamo ierobežojumu bērna tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību. Proti, tiesa nav ņēmusi vērā tādu svarīgu apstākli kā valstī pastāvošais augstais bērnu nabadzības līmenis, uz ko norādījusi starptautiskā organizācija UNICEF (*Apvienoto Nāciju Starptautiskais Bērnu fonds*) pētījumā par bērnu nabadzības rādītājiem ekonomiski attīstītajās valstīs, kur Latvijai ir vieni no sliktākajiem rādītājiem (*sk.: Measuring Child Poverty: New League Tables of Child Poverty in the World's Rich Countries. UNICEF, May 2012. Pieejams: https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc10_eng.pdf*). Arī ANO Bērnu tiesību komiteja savos apsvērumos par Bērnu tiesību konvencijas izpildi norāda, ka Latvijai ir mērķtiecīgi jāturpina rūpēties par bērnu tiesību ievērošanu un nodrošināšanu, ņemot vērā pastāvošo bērnu nabadzību, tai skaitā paplašinot bērniem no visiem sociālekonomiskajiem slāņiem pieeju kultūras, atpūtas, kā arī citām izglītojošām un attīstošām aktivitātēm (*sk.: United Nations Committee on the Rights of the Child: Concluding Observations on the Third to Fifth Periodic Reports of Latvia. 11-29 January 2016, paras 55, 59. Pieejams: <http://www.ohchr.org/>*).

Tātad Latvijas valsts starptautiskās saistības liek tai meklēt risinājumus bērnu nabadzības mazināšanai. Likumdevējs uzskatījis, ka šīs problēmas risinājumu nodrošina Fonds un mehānismi, kas ļauj efektīvi piedzīt izmaksātos līdzekļus no uzturlīdzekļu parādniekiem (*sk. arī šo atsevišķo domu 5. punktu*).

Cilvēktiesības kā vispārējie tiesību principi demokrātiskas tiesiskas valsts tiesiskajā sistēmā darbojas nepārtrauktā mijiedarbībā. Līdz ar to tiesai ir jāvērtē, kura no savstarpēji kolidējošām tiesībām ir prioritāra konkrētajos valsts attīstības ekonomiskajos, sociālajos un politiskajos apstākļos. Izskatītajā lietā būtiska nozīme ir tam, ka bērna tiesības uz attīstību ietekmē tikai viņa tiesību uz privāto dzīvi ārējo perifēriju, nekādi neskarot šo tiesību kodolu. Bērns ir tā persona, kura

no apstrīdētās normas gūst labumu, jo, pateicoties tai, tiek nodrošinātas bērna tiesības uz attīstību. Proti, apstrīdētās normas piemērošana sekmē bērna attīstībai nepieciešamā uzturlīdzekļu apjoma nodrošināšanu un vienlaikus veicina to, lai vecāki pildītu savu pienākumu uzturēt bērnu, kas ir arī visas sabiedrības interesēs.

Izskatītajā lietā izšķiroša nozīme ir tieši bērna tiesībām uz attīstību, kuras prevalē pār tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību. Sabiedrība vienlīdz kā parādnieka bērns ir nevis zaudētāja, bet gan ieguvēja no apstrīdētās normas. Likumdevējs, ar apstrīdēto normu ierobežojot personas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, ir ievērojis samērīguma principu.

Līdz ar to apstrīdētā norma atbilst Satversmes 96. pantam.

Kaspars Balodis

Daiga Rezevska

Ineta Ziemele